

Escola i municipi: les sortides escolars i la identitat dels infants

Aïda Elias i Monell¹ - aelias6@xtec.cat

RESUM

Aquest article neix de la idea d'aprofitar les sortides escolars com a mitjà per a la construcció de la identitat dels infants, sobretot la d'aquells que viuen a Catalunya però les seves famílies, i en alguns casos ells mateixos, han passat per un procés migratori recent (15-20 anys o menys).

PARAULES CLAU:
família, entorn,
nouvinguts,
integració, lleure,
segregació escolar

A partir de programes com els Plans educatius d'entorn i altres experiències educatives, es visualitzen possibles sortides per enfrontar la segregació escolar en positiu i trencar amb l'encapsulament que viuen moltes de les famílies nouvingudes, les quals, com en el cas concret del centre escolar igualadí Gabriel Castellà i Raich, escolaritzen els seus fills en un context amb percentatges de vora el 70% d'infants amb famílies d'orígens extracomunitaris.

L'article fa un repàs a diversos estudis sobre processos d'integració social i factors que determinen la construcció de la identitat de les persones, com ara la creació de xarxes socials afectives amb la llengua de la comunitat d'acollida o la participació regular en activitats de lleure amb persones de la mateixa edat.

ABSTRACT

KEYWORDS:

family, community,
newcomer,
integration, leisure,
school segregation

This article is born of the idea to take advantage of school trips as a means to build the identity of children, especially those who live in Catalonia but whose families, and in some cases themselves, have gone through a recent migration process (15-20 years or less).

Starting with programs such as Environmental Education Plans and other educational experiences, we can see possible ways to confront segregation in a positive way and break the isolation that many of the newcomers experience, as with the example of the school centre Gabriel Castellà i Raich in Igualada, where children are schooled in an environment where approximately 70% of the families are of non European Union origin.

This article reviews various studies on processes of social integration and factors that determine the construction of identity, such as the creation of affective social networks with the language of the host community, or regular participation in leisure activities with people of the same age.

¹ Mestra d'Educació Primària, d'Educació Física i Llengua Estrangera-Anglès; diplomada en Disseny d'Interiors i formació professional en Producció d'Espectacles. Actualment exerceix la tasca docent a l'escola pública Gabriel Castellà i Raich d'Igualada.

1. Introducció

Aquest projecte de millora correspon al Treball de Fi de Màster, dins el programa del màster universitari en Millora dels Ensenyaments de l'Educació Infantil i Primària, de la Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya i de la Universitat Oberta de Catalunya, curs 2018-19.

Busca la relació entre les sortides escolars a l'entorn proper i la construcció de la identitat dels infants. Comprovem i analitzem la metodologia del centre públic igualadí Gabriel Castellà i Raich pel que fa a la programació de les sortides i les activitats, dissenyem un Pla de millora centrat en definir com es poden treballar a l'aula i al lloc de visita; en valorem el desenvolupament i la implementació i deduïm possibles modificacions que el puguin fer de més utilitat per al centre.

Definim els criteris per avaluar les sortides a l'entorn i les activitats d'aula relacionades.

Dissenyem i apliquem instruments qualitius i quantitius per a la recollida de dades: qüestionaris per a mestres, alumnat i altres agents, entrevistes i enquestes a famílies i mestres, pautes d'observació durant les sortides i realització de les activitats d'aula, diari professional, graella de valoració de les sortides, enquesta de satisfacció... Analitzem les dades recollides i elaborem uns resultats i unes conclusions per donar resposta als objectius de la proposta.

1.1 Justificació de la proposta

LA UBICACIÓ de l'escola dins el teixit urbà de la ciutat d'Igualada condiciona el tipus de famílies i alumnat que rep des que va obrir les portes.

Inaugurada el 1975 i situada a un extrem de la ciutat, entre els barris de Montserrat i de Sant Crist de la ciutat d'Igualada, el riu Anoia, la via de tren, un pas a nivell i una de les artèries d'entrada i sortida de vehicles, ha estat la zona de residència de les famílies amb menys recursos econòmics que han anat arribant a la ciutat amb diverses onades migratòries. Aquest fet genera una escola fortament segregada que no atrau famílies catalanoparlants ni famílies amb rendes superiors que viuen en una zona de cases unifamiliars propera al centre escolar. La dificultat per trencar amb aquesta homogeneïtat ens porta a pensar en possibles solucions inspirades amb els objectius dels Plans educatius d'entorn (PEE), la missió dels quals és aconseguir l'èxit educatiu de tot l'alumnat i contribuir a la cohesió social mitjançant l'equitat, l'educació intercultural, el foment de la convivència i l'ús de la llengua catalana:

OBJECTIUS GENERALS	LÍNIES D'INTERVENCIÓ RELACIONADES
1. Contribuir a incrementar l'èxit acadèmic	1. Incentivació i suport: promoció de l'èxit escolar de tot l'alumnat. 2. Impuls en l'àmbit comunitari d'accions d'orientació i seguiment acadèmic-professional.
2. Contribuir a millorar les condicions d'escolarització	3. Afavoriment d'actuacions comunitàries per prevenir l'absetisme. 4. Projecte de la xarxa educativa en l'entorn social.
3. Potenciar la participació en activitats espais de convivència de l'entorn escolar.	5. Acol·lida de l'alumnat i de les famílies que s'incorporen a la localitat. 6. Afavoriment de la participació de tot l'alumnat i de les seves famílies en activitats fora l'escola. 7. Incentivació i suport a l'activitat esportiva. 8. Creació d'espais de trobada i convivència.
4. Millorar la presència i l'ús social de la llengua catalana com a llengua compartida i de cohesió, en un marc de respecte i valoració de la diversitat lingüística.	9. Promoció de l'ús social de la llengua catalana com a llengua compartida i de cohesió. 10. Promoció de l'accés a les llengües d'origen.

5. Potenciar l'educació en valors i el compromís cívic.	11. Promoció de línies d'actuació per a l'educació en valors i el compromís cívic. 12. Promoció de l'associacionisme.
6. Potenciar l'educació en el lleure.	13. Promoció de l'educació en el lleure.
7. Potenciar el treball i l'aprenentatge en xarxa de tots els agents que operen al territori - enfortir vincles família-centres educatius - enfortir xarxa centres educatius - enfortir xarxa centres educatius-entorn	14. Promoció de les xarxes. 15. Contribució a l'enfortiment dels vincles centre educatiu-família-entorn

QUADRE 1: Objectius generals i línies d'intervenció dels Plans educatius d'entorn. Font: Departament d'Ensenyament, 2019

La proposta de millora planteja donar a conèixer el teixit associatiu del municipi als infants i famílies a través de l'experiència, mitjançant les sortides escolars. Aquest projecte s'estructura en el context curricular a partir d'algunes dimensions de l'àmbit de coneixement del medi i de l'àmbit digital; s'engloba dins el marc competencial vigent. El quadre 2 recull els àmbits, dimensions, competències i continguts clau seleccionats:

ÀMBIT: CONEIXEMENT DEL MEDI	
DIMENSÍO: Món actual	
COMPETÈNCIES	CONTINGUTS CLAU
2 Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim	<i>Canvi i continuïtat</i> : el patrimoni cultural; l'educació pel futur. <i>Problemes socials rellevants</i> .
3 Interpretar l'espai a partir dels elements del territori i de les seves representacions per situar-s'hi i desplaçar-s'hi	<i>Espai geogràfic</i> : instruments per a l'orientació; orientació i desplaçament; representacions cartogràfiques;
5 Valorar problemes socials rellevants interpretant-ne les causes i les conseqüències per plantejar propostes futur.	<i>Globalització, diferenciació i alteritat</i> : la diversitat social i cultural, les identitats i el procés de globalització.
DIMENSÍO: Ciutadania	
12 Participar en la vida col·lectiva a partir de valors democràtics, per millorar la convivència i per afavorir un entorn més just i solidari.	<i>Globalització, diferenciació i alteritat</i> : estereotips i prejudicis. <i>Principis i valors democràtics</i> : participació ciutadana i iniciativa ...
ÀMBIT: DIGITAL	
DIMENSÍO: Instruments i aplicacions	
COMPETÈNCIES	CONTINGUTS CLAU
1 Seleccionar, utilitzar i programar dispositius digitals i les seves funcionalitats d'acord amb les tasques a realitzar.	Funcionalitats bàsiques dels dispositius. Dispositius emmagatzematge. Realitat virtual i augmentada;
2 Utilitzar funcions bàsiques d'aplicacions d'edició de textos, tractament de dades numèriques i presentacions multimèdia.	Processador de textos. Presentacions multimèdia. Processament de dades numèriques.
3 Utilitzar programes i aplicacions de creació de dibuix i edició d'imatge fixa, so i imatge en moviment.	Llenguatge audiovisual. Imatge fixa i dibuix. So digital. Vídeo digital. Conceptes bàsics sistema operatiu.
DIMENSÍO: Tractament de la informació i organització d'entorns de treball i aprenentatge	
4 Cercar, contrastar i seleccionar informació digital tot considerant diverses fonts i entorns digitals.	Navegadors. Motors de cerca. Planificació cerca. Criteris selecció informació. Captura i organització de la informació.
5 Construir nou coneixement personal mitjançant estratègies de tractament d'informació amb suport d'aplicacions digitals.	Tractament de la informació. Construcció coneixement. Llicències d'ús de la informació. Fonts d'informació digital.

QUADRE 2: Relació àmbits, continguts i dimensions. Font: elaboració pròpia a partir dels documents de desplegament de competències, 2019

El seguiment per part dels infants de la seqüència didàctica, que elaborarem conjuntament amb altres membres del claustre durant l'aplicació al centre del Pla de millora, els ha de proporcionar la informació necessària per situar-se i desplaçar-se per la ciutat per poder vincular-se amb el teixit associatiu local i identificar-se com a membres de la comunitat, tot enfortint la relació escola-família-entorn.

2. El Gabriel Castellà d'avui, una escola més internacional que mai

2.1 Context d'aplicació. Un projecte amb caràcter global d'impacte local

L'escola pública Gabriel Castellà és d'una sola línia (de P3 a 6è) i des del curs 2015-16 l'institut Badia i Margarit ocupa gran part de la primera planta de l'edifici i un mòdul adjunt. El pati, el gimnàs i els accessos principals es comparteixen amb estudiants d'entre 1r i 4t d'ESO.

La història dels barris propers a l'escola es remunta als anys 50, moment en el qual a Igualada hi havia demanda de mà d'obra per al sector industrial de la pell, del paper i del tèxtil. La majoria dels residents del barri de Sant Crist eren famílies catalanoparlants i el barri de Montserrat aglutinava persones castellanoparlants procedents d'Andalusia, Múrcia i Extremadura.

En els darrers 15-20 anys Igualada ha anat rebent onades migratòries de fora d'Espanya que han escollit com a residència els barris propers a l'escola; en conseqüència, part de la població d'origen català/ espanyol ha anat marxant a altres zones de la ciutat.

La població nouvinguda que escolaritza els seus fills al centre procedeix en major mesura del Marroc: 49%, d'Amèrica del Sud i Amèrica Central: 14% i en menor mesura, però en augment, trobem població originària de l'Àfrica subsahariana: 6,5% i de l'Europa de l'est: <1%².

Després de fer una enquesta d'usos lingüístics s'ha recollit que al voltant del 30% de les famílies de l'escola són d'origen espanyol. En la majoria de casos el nivell de renda de les famílies està per sota la mitjana. L'escola i els Serveis Socials Municipals —amb la gestió de les beques del Departament d'Educació i del MEC— procuren pal·liar aquesta situació poc favorable.

Els fills en edat escolar d'aquestes famílies nouvingudes han nascut a Catalunya i per aquest motiu el centre no disposa d'aula d'acollida, tot i que el suport lingüístic és més que necessari per a tots aquells infants que presenten dificultats acadèmiques derivades del desconeixement de la llengua vehicular de l'escola. Una mesura que s'ha implementat aquest any escolar 2018-19 ha estat la de formar dos grups mixtos de P3-P4, de manera que els infants que ja fa un curs que venen a l'escola serveixen de model per als que comencen. L'adaptació d'aquests infants nascuts el 2015 ha estat més ràpida que en cursos anteriors quan hi havia un grup de P3 i un altre de P4.

2.2 Una escola que des dels seus inicis ha escolaritzat infants de procedències diverses

L'escola Gabriel Castellà és el centre escollit per a la majoria de famílies d'origen extracomunitari amb infants en edat escolar que han anat arribant a Igualada. En aquest context, el 2006 el

² Dades obtingudes del Projecte Lingüístic del Centre (PLC) del 2017 elaborat per l'equip directiu de l'escola Gabriel Castellà i Raich i que substitueix l'anterior PLC del 2009.

Departament d'Educació i l'Ajuntament d'Igualada signen el conveni de col·laboració per al Pla educatiu d'entorn. Es concreta en el districte de Llevant, on s'ubica l'escola. El PEE estableix termes de col·laboració en matèria de llengua, interculturalitat i cohesió social.

Els objectius generals d'aquest Pla educatiu d'entorn són:

- 1.- Incrementar l'èxit escolar, reduint desigualtats entre col·lectius.
- 2.- Enfortir xarxes educatives.
- 3.- Enfortir la participació en activitats de lleure, reduint desigualtats entre col·lectius.
- 4.- Enfortir els vincles entre les famílies, l'escola i l'entorn.
- 5.- Millorar la presència i l'ús social de la llengua catalana.

La pregunta inicial que motiva aquest TFM és: *Com les sortides escolars i les activitats relacionades poden ajudar en la construcció de la identitat dels infants?* Per respondre-la treballarem a partir de l'anàlisi de les programacions de centre en relació amb les sortides i activitats a l'entorn proper. El projecte s'organitza en diverses fases recollides en un Pla de millora elaborat a partir d'un model per a la millora de pràctiques educatives (Lago i Onrubia, 2011). En cada fase es preveu desenvolupar accions per assolir els objectius específics següents:

1. Detectar els elements de millora de les programacions sobre sortides escolars i activitats.
2. Identificar els aspectes d'èxit de les programacions sobre sortides escolars i activitats.
3. Dissenyar la programació de les sortides escolars i les activitats relacionades d'acord amb les necessitats de millora i les fortaleses.

Els objectius s'impulsen, desenvolupen i/o apliquen en les diverses fases del Pla de millora. En cada fase es defineixen accions per treballar els blocs de continguts del Pla:

BLOCS DE CONTINGUTS DEL PLA DE MILLORA
- En relació amb la programació de les sortides:
<ul style="list-style-type: none"> - obtenir dades de les sortides actuals (anàlisi, valoració i introducció de millores) - catalogar el patrimoni local proper - programar les sortides de cada curs
- En relació amb la programació de les activitats relatives a les sortides:
<ul style="list-style-type: none"> - obtenir dades de les activitats actuals (anàlisi, valoració i introducció de millores) - preparar una guia-model dels tres tipus d'activitats: abans sortida, durant la sortida i després.
- En relació amb l'aprofitament de les sortides:
<ul style="list-style-type: none"> - obtenir dades del que es fa actualment (anàlisi, valoració i introducció de millores) - dissenyar instrument per valorar l'aprofitament sortides i millora en l'aprenentatge dels infants
- En relació amb els aprenentatges dels infants:
<ul style="list-style-type: none"> - obtenir dades del que es fa actualment (anàlisi, valoració i introducció de millores) - dissenyar un instrument per valorar les activitats i l'evolució en l'aprenentatge dels infants
- En relació amb els actes oberts que organitza o se celebren a l'escola:
<ul style="list-style-type: none"> - obtenir dades dels actes actuals (anàlisi, valoració i introducció de millores) - vincular sortides escolars i activitats amb l'activitat oberta anual: escollir temàtica o tipologia - valorar l'organització, realització i la participació ciutadana de l'activitat oberta.

QUADRE 3: Blocs de continguts del Pla de millora. Font: elaboració pròpia, 2019

La implementació i l'avaluació del Pla de millora serveixen per comprovar si les sortides escolars poden augmentar el coneixement del patrimoni local, fomentar la participació en associacions, potenciar l'ús dels equipaments culturals de la ciutat i incidir en la construcció de la identitat dels infants de famílies nouvingudes.

3. Fonamentació teòrica

3.1 El valor de les sortides escolars a l'entorn proper i la construcció de la identitat dels infants

L'escola Gabriel Castellà és un dels 481 centres en xarxa³ d'Escola Nova 21, un programa que promou l'actualització del sistema educatiu català.

Durant tres anys, 8 centres de la mateixa xarxa territorial cooperen en el procés per a l'actualització a les necessitats educatives del segle XXI a partir dels espirals d'indagació. A l'escola es va crear una comissió pedagògica integrada per la directora, la cap d'estudis, la mestra d'educació especial i la coordinadora d'educació infantil. La comissió es reuneix setmanalment i es troba immersa en un debat sobre avaluació; organitza sessions pedagògiques al centre en les quals aprofita per mostrar i compartir articles o experiències de referència i recollir les opinions del claustre tot buscant consens. La comissió pedagògica ha treballat per reorganitzar els cursos en comunitats: petits (P3, P4 i P5), mitjans (1r, 2n i 3r) i grans (4t, 5è i 6è) i ha aconseguit distribuir-los dins l'escola de manera que realment les tres aules de cada comunitat estan ubicades de costat afavorint la possibilitat de compartir espais de treball i una avantsala. Ha introduït el treball globalitzat agrupant els àmbits de llengua catalana, coneixement del medi i matemàtiques amb una dedicació lectiva de 4,5 hores setmanals i ha prioritzat que es fes en situació de codocència, vetllant que els adults de referència sempre siguin els mateixos per a cada curs. L'escola també ha accedit a una beca Erasmus+ que durant els cursos 2018-19 i 2019-20 possibilita la trobada d'alumnes i mestres de les quatre escoles participants. Aquest curs hem sigut centre acollidor i hem visitat Romania. El proper curs anirem a Portugal i a Itàlia. El projecte conjunt es diu: *Once upon a time the sea*⁴. A aquest procés de canvi que es du a terme a l'escola, s'hi suma la proposta que s'explica en aquest TFM i que consisteix a programar les sortides escolars per donar a conèixer la xarxa local d'oci i lleure als infants de famílies nouvingudes, fora dels límits del barri on s'ubiquen l'escola i la seva residència. El projecte veu les sortides escolars com a possibilitadores de l'establiment de situacions d'interacció que permetin crear xarxes socials afectives amb la cultura d'acollida i, trencar així amb l'encapsulament que viuen aquests infants en espais socials monoculturals. Els estudis d'Essomba (2008) i Vilà (2014) sobre els processos d'integració social i acomodació a la societat catalana, la recerca d'Areny (2007, 2010) sobre llengua i xarxes personals i la investigació de Suárez-Orozco (2003 citat per Areny, 2010, pàg. 43) sobre el procés de construcció de la identitat de joves immigrants, fonamenten aquesta proposta.

L'anàlisi del procés de construcció de la identitat dels joves immigrants —o fills d'immigrants— als EUA conclou que “els infants immigrants poden forjar diferents discursos identitaris que van des de la identificació total amb la nova cultura fins a l'oposició activa a assimilar-s'hi, passant per l'opció

³ Escola Nova 21: <https://www.escolanova21.cat>

⁴ Pàgina del projecte Erasmus+: Once upon a time the sea: <https://blocs.xtec.cat/gcastella/2018/11/26/projecte-europeu-erasmus/>

d'incorporar determinats valors culturals de cadascuna de les cultures en contacte". (Suárez-Orozco 2003, citat per Areny, 2010, pàg. 43). La construcció de la identitat entesa com un procés es va forjant de mica en mica. L'escola, si bé és un dels primers espais de contacte amb la cultura d'acollida, no és l'únic ni el més determinant. Aspectes com la llengua d'ús de les xarxes socials, habitualment en entorns no formals, poden influir en l'acostament per part dels infants cap a un discurs identitari o un altre. Areny (2010) publica:

A Catalunya s'hi afegeix encara la dinàmica sociolingüística que es viu entre el català i el castellà[...]. Si entenem que la llengua és el factor fonamental de cohesió social i d'expressió identitària, ens adonem que aquests infants viuen una situació sociolingüística complicada i confusa que condiciona el seu comportament en el pla lingüístic i identitari, i dificulta el seu procés d'acomodació a la nostra societat.

Les reflexions finals d'Areny (2010) apunten que la llengua d'ús de les xarxes socials entre iguals és l'element clau d'identificació d'aquests infants amb la societat d'acollida. L'oportunitat d'establir xarxes socials en català amb el seu grup d'edat depenen en gran mesura de la ubicació de l'escola. En el cas del centre Gabriel Castellà, ens trobem amb una situació similar a la del centre de Piera, un dels tres centres estudiats per Areny, en el qual la possibilitat d'ús social del català es va determinar com a limitada. Si l'entorn social i escolar no pot garantir espais d'interacció que afavoreixin la identificació amb la llengua de la comunitat d'acollida, com el cas del centre Gabriel Castellà, Areny proposa planificar polítiques de socialització capaces de crear espais d'interacció regulars en català a través d'intercanvis escolar, activitats extraescolars esportives o d'una altra naturalesa, ja que si aquests infants creixen en un espai social on no poden formar xarxes personals en català, difícilment podran identificar-se amb la nostra llengua. El projecte de millora, doncs, pren aquestes reflexions per plantejar la programació de les sortides escolars enteses com a primer contacte amb el teixit associatiu existent als barris d'Igualada diferents al de Montserrat i de Sant Crist. La proposta didàctica que planteja aquest TFM promou la vinculació en activitats de lleure i oci i ofereix l'oportunitat d'establir xarxes personals amb la llengua de la cultura acollidora. Novella (2010) afirma:

L'experiència viscuda els ofereix una matriu de pensament diferent, enriquida amb nous elements que els permeten imaginar-se com a ciutadans, com a participants, com a persones amb capacitat de participar, de fer coses, de dir coses, etc. Aquests nous elements, nous aprenentatges, els permeten representar-se com a ciutadans i ciutadanes, però sobretot, considerem que descobreixen l'existència d'un òrgan de participació infantil a la seva ciutat on els infants fan coses per transformar-la i millorar-la.

L'autora fonamenta la decisió de voler incidir en les sortides a l'entorn proper i en les experiències i aprenentatges que se'n deriven, per donar eines als infants per esdevenir persones que participin en la transformació i millora de la seva ciutat. Per a Novella, la ciutat permet relacionar-nos amb elements clau de la nostra ciutadania, amb tots els aspectes que aniran configurant la manera de relacionar-nos i de conviure amb els nostres conciutadans i amb l'entorn.

Aquesta reflexió em porta a seleccionar el programa: *Apadrinem el nostre patrimoni*⁵, com a experiència educativa, sobretot per la proximitat d'algun dels seus objectius generals amb els de la d'aquest projecte de millora. El programa es basa en la idea d'apadrinar un element patrimonial per part del centre que comporta aprofundir en el seu coneixement i aconseguir que sigui rellevant per a la comunitat escolar. Es poden apadrinar vestigis materials de diferents èpoques històriques, llocs de memòria històrica, elements de la cultura popular (cançons, danses, tradicions, festes...) i espais naturals. Des del seu inici hi han participat 140 centres de tot Catalunya, en els quals trobem projectes en estat de disseny, de finalització o d'implementació⁶. En el cas del Pla de millora, es podria apadrinar una associació o que l'associació apadrinés l'escola de manera que esdevingués un referent per a la comunitat educativa.

Objectius generals

1. Afavorir la motivació i la implicació de l'alumnat a partir d'un aprenentatge significatiu, compartit i amb projecció.
2. Promoure el coneixement del patrimoni monumental, cultural i natural del país.
3. Ajudar a desenvolupar en els alumnes el sentit de vinculació i pertinença al territori.
4. Projectar el coneixement adquirit per l'alumne sobre l'element patrimonial a la pròpia comunitat i a l'entorn de l'escola.
5. Promoure la participació ciutadana activa i responsable dels joves

Objectius generals del programa Apadrinem el nostre patrimoni. Font: Departament d'Ensenyament, 2017.

Una altra experiència seleccionada per al disseny d'aquesta proposta és: *Geolocalització de patrimoni des de l'escola*⁷, un projecte del programa mSchools⁸ impulsat per Mobile World Capital Barcelona i amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona i GSMA. Està vinculada al Pla de millora des del punt de vista curricular, ja que engloba competències dels àmbits de medi i digital que es desenvoluparan amb la seqüència didàctica. El projecte de *geolocalització de patrimoni des de l'escola*, apropa l'ús de les noves tecnologies als àmbits de la natura i la cultura. Des de centres educatius es creen continguts digitals per a una aplicació per a dispositius mòbils i ordinadors, el Mobile History Maps (MHM). Aquest projecte col·laboratiu documenta i promou el patrimoni local. A la pàgina web del MHM es pot veure un vídeo d'una experiència d'una alumna. Un dels instituts que hi ha participat l'ha valorat com a una acció d'aprenentatge-servei ja que mentre els infants aprenen, també fan un servei a la societat.

L'experiència de l'escola pública Rosella de Viladecavalls, amb el projecte *Itinerari de Viladecavalls*⁹, és una altra mostra de les possibilitats educatives que ofereix la tecnologia. En aquest cas, l'alumnat de cicle superior va preparar un recorregut amb 25 punts de reconeixement de la flora, la fauna, les masies, la vida als camps de conreu i el treball de l'home en convivència amb el paisatge natural. El projecte es va desenvolupar durant tot un curs escolar i va culminar amb la presentació de l'itinerari a tota la comunitat educativa i al municipi coincidint amb la celebració del 25è aniversari de l'escola.

Model de placa d'un dels punts de l'itinerari de Viladecavalls, que inclou un codi QR, 2012. Font: web del centre Rosella.

⁵ Apadrinem el nostre territori: http://xtec.gencat.cat/web/.content/projectes/apadrinemnostrepatrimoni/documents/Presentacio_Programa_Apadrinem_2017-2018.pdf

⁶ Apadrinem el nostre territori: <http://xtec.gencat.cat/ca/projectes/apadrinemnostrepatrimoni/centresparticipants/>

⁷ Geolocalització de patrimoni des de l'escola: <http://xtec.gencat.cat/ca/projectes/mschools/mhm>

⁸ Programa mSchools: <http://xtec.gencat.cat/ca/projectes/mschools/>

⁹ Itinerari de Viladecavalls: <https://blocs.xtec.cat/itinerarideviladecavallsacansanahujapipinyoner/projecte/>

Aquesta experiència comparteix la idea del Pla de millora de, a partir del treball de camp, és a dir les sortides, organitzar tasques a l'aula de recerca i classificació de la informació per a transformar-la en coneixement. L'altre aspecte que també té en comú és el fet d'organitzar un acte anual obert a tota la comunitat educativa i al municipi.

Diversos estudis reforcen la creença que a banda de la llengua d'ús de les xarxes socials, les relacions afectives positives amb contextos culturals diversos, faciliten la convivència intercultural i afavoreixen la integració. Essomba (2008) conclou en el seu estudi que l'espai en el qual els joves senten cert grau d'inclusió és en les activitats vinculades a l'oci i el temps lliure.

La intervenció educativa i socioeducativa és fonamental per facilitar el contacte, la relació fora de la seva comunitat cultural per poder participar en la societat d'acollida i afavorir la integració dels joves migrats. La investigació conclou que el teixit associatiu és un espai privilegiat d'integració. Funes i Essomba (2004) apunten que les relacions entre els adolescents es donen en molts contextos; l'escola té inicialment molt pes però es complementa i es va substituint per altres entorns vitals com el carrer o els espais d'oci i diversió.

És en aquesta línia, la que relaciona oci, temps lliure, inclusió i integració, que he volgut incloure la proposta: *El Tastet d'Entitats*¹⁰. Una activitat emmarcada dins el Pla educatiu d'entorn de Sant Cugat del Vallès que va dirigida a l'alumnat de 1r d'ESO i a les seves famílies. Té com a objectiu donar a conèixer totes les entitats i el teixit associatiu local mostrant les possibilitats formatives d'oci, cultura, esport i lleure. En horari lectiu, els participants tenen la possibilitat de fer un tastet de l'activitat de l'associació o entitat que es presenta al mateix temps que s'aprofita per donar-les a conèixer a les famílies. És una proposta interessant des del punt de vista del Pla de millora ja que persegueix l'objectiu de fomentar el diàleg intercultural i la cultura catalana, potencia els espais de convivència i compromís cívic i promou l'educació en valors per i en la ciutadania a l'aula-escola-entorn. És una experiència inspiradora que dona pistes de cap a on pot evolucionar el projecte.

Si assumim que les interaccions amb altres adolescents autòctons o que han viscut en un altre moment una història d'emigració, construeixen i deconstrueixen identitats (Funes, J. i Essomba, M.A., 2004), és important explicar a les famílies la utilitat dels espais de lleure, un temps central en la vida dels infants i joves, que esdevenen punts de referència bàsics per a alguns. Caldria trobar la manera de construir un discurs únic de l'educació i no separar lleure i escola.

Si per a Areny (2007) la llengua és l'element integrador més important, per a Vilà (2014) els aspectes més favorables per a la integració són la situació d'estabilitat econòmica i laboral de les famílies i les ajudes que puguin atenuar aquestes circumstàncies. Així, el projecte de millora s'ha de complementar amb l'establiment d'ajudes socials o acords amb les entitats de lleure que garanteixin que aquests infants puguin accedir i participar regularment i al llarg del temps a les activitats que ofereixen i que tenen lloc fora del seu entorn cultural immediat.

Collet i Tort (2011) reflexionen sobre els elements per construir vincles de qualitat entre docents i progenitors per a la millora del clima d'aula i de centre i com aquest fet afavoreix l'equitat dels

¹⁰ Tastet d'Entitats: http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0043/4061d935-5a03-4ac2-a034-4c2b1b31599e/25_Tastet_d_entitats_SCugat.pdf

resultats acadèmics. Modificar la visió que els docents tenen de les famílies és clau per aconseguir millorar el vincle escola-família i millorar els resultats acadèmics.

En la mateixa línia, Gilles Monceau (2009, 2011, citat per Collet i Tort, 2011, p 20) recomana que cal introduir canvis en la cultura escolar en relació amb les famílies de més impacte per a la millora dels resultats escolars, mitjançant estratègies diversificades per implicar-les de manera diversa, cal idear diferents possibilitats de vinculació perquè totes les famílies trobin la seva implicació en col·laboracions puntuals o espais informals per evitar que se sentin encara més allunyades. És imprescindible doncs, trobar maneres diverses per vincular les famílies amb aquest projecte de millora, ja que sense serà difícil que els infants acabin assistint a les activitats de lleure que ofereixen les entitats visitades. Les famílies són les qui en última instància prendran la decisió d'inscriure els infants i comprometre's a complir amb l'assistència a les activitats que proposen i per tant, com a docents ens hem de comprometre a canviar algunes concepcions establertes com les enumerades al capítol 2 de *Famílies, escola i èxit. Millorar els vincles per millorar els resultats* (Collet i Tort, 2011, 42):

[...] les famílies no són una part essencial i indestruïble de l'escola; les causes de molts dels problemes escolars té l'origen a les famílies; els progenitors han dimitit d'educar; les famílies deleguen a l'escola no només l'ensenyament de continguts, sinó també l'educació i la socialització dels seus infants; les famílies critiquen i menysvaloren els docents i arriben a posar els infants en "contra" de l'escola[...],

i obrir de veritat i a mida de les demandes i necessitats l'escola a les famílies.

4. Activem el canvi, fem equip. Busquem complicitats

4.1 Les sortides escolars i la identitat de les persones

El primer pas per activar el Pla de millora estructurat en cinc fases, consisteix a explorar les necessitats de l'escola. Una manera d'esbrinar-ho és llegint el pla anual de centre. Dels seus objectius obtenim informació de les inquietuds, les mancances i els punts forts que el defineixen. El pla anual ens permet ajustar la proposta de millora a partir de la realitat. Establir converses amb el claustre, parar atenció al dia a dia de l'escola, escoltar els infants i les famílies són altres factors que ajuden a complementar aquesta primera aproximació. Tal com suggereix Romero Ariza (2014) la col·laboració dels implicats és necessària per identificar les necessitats i definir el problema.

Professionalment, és interessant redactar un diari des del principi del procés que reculli les experiències més destacades de cada fase del Pla; amb la seva lectura es poden seguir les decisions preses, es pot revisar de quina manera es resolen les diverses situacions i, en definitiva, es posa de manifest com es van desenvolupant les pròpies competències professionals en l'àmbit de la innovació educativa. Els fragments següents estan extrets del diari professional redactat durant la fase I:

Que un dels objectius sigui millorar la imatge que la ciutat té de l'escola em sembla prou important com per plantejar una proposta de millora que tingui cert impacte

fora de les quatre parets del centre. [...] estableixo converses amb quatre persones del claustre (la cap d'estudis, la mestra d'educació especial, la tutora de 3r i la practicant de tècnica d'integració social TIS) cadascuna amb objectius diversos¹¹.

Passen els dies i la trobada amb l'equip impulsor no arriba. Per aquest motiu decideixo aprofitar el torn obert d'intervencions del claustre convocat el 25 de març per comunicar a totes les companyes una idea que voldria tirar endavant amb la col·laboració d'altres mestres. Començo explicant els trets generals de la proposta, com penso que es pot dur a terme i quina implicació tindria dins les aules. Argumento dos objectius principals que la motiven. M'ofereixo a coordinar les sessions de treball i demano 2-3 persones que vulguin participar en el disseny i la programació de la proposta [...] A finals de setmana, una companya em comenta que la idea que vaig explicar al passat claustre li va agradar i que estaria interessada a mirar de tirar-ho endavant¹².

Podem donar per tancada aquesta primera fase després d'haver trobat un tema que pugui interessar al centre, haver mesurat el grau de suport per a l'aplicació del projecte per part de l'equip directiu, haver detectat persones sensibles a treballar en equip per a la millora dels aprenentatges dels infants, i haver establert un possible equip i una línia de treball. A partir del suport rebut i la revisió del calendari, cal modificar la idea inicial del Pla; es durà a terme una prova pilot més reduïda.

5. On som i cap on volem anar?

5.1 Recollida i anàlisi de pràctiques educatives i de models teòrics afins

Havent format un equip de treball i ja immersos en el tema del Pla de millora: *com les sortides escolars poden ajudar en la formació identitària dels infants de famílies novingudes*, el següent pas a seguir consisteix a recollir i analitzar pràctiques educatives que es duen a terme al centre directament vinculades amb el contingut de millora, com a pas previ a l'inici del procés d'innovació.

A continuació descriurem el procés seguit en el cas concret d'aquest Pla de millora:

S'han utilitzat instruments i tècniques de recollida de dades quantitatives o qualitatives en funció de les dades que es volien obtenir. L'observació ens ha permès comprendre processos i relacions entre persones i copsar el propi desenvolupament de les competències professionals lligades a la integració de coneixements, a la formulació de judicis incloent reflexions i a la pràctica de l'impuls i dinamització d'equips de treball.

¹¹ Fragments extrets del diari professional corresponent a les setmanes del 4 al 10 de febrer i de l'11 al 24 de març.

¹² Fragments extrets del diari professional corresponent al 25 de març del 2019.

Hem utilitzat el recurs del diari professional per recollir una part de les dades qualitatives, basant-nos en l'observació per descriure contextos i ambients, les activitats que s'hi han dut a terme i les persones que hi han participat:

A la primera trobada amb la companya de l'equip de treball, seguint el guió del Pla de millora, en relació amb la programació de les sortides, revisem les sortides escolars programades i/o realitzades el curs 2018-19 [...] Ens agradaria disposar almenys de l'opinió d'una persona de cada comunitat (3). Ho preguntarem a la propera sessió de comissions i esperem fer les entrevistes la setmana del 6 al 10 de maig¹³.

Un altre recurs utilitzat per a la recollida de dades qualitatives ha estat l'entrevista. A partir del disseny d'un model amb preguntes breus sobre el procés que se segueix per programar una sortida, s'ha recollit informació sobre les pràctiques educatives relacionades amb el contingut de millora:

ENTREVISTA + ENQUESTA al professorat per recollir dades sobre la programació de les sortides
DADES ENTREVISTA:
NOM ENTREVISTADOR _____
NOM ENTREVISTAT _____
CURS _____
Procés de decidir fer una sortida:
1. D'on surt la proposta de fer una sortida?
2. Qui acaba decidint si es fa o no?
3. Quines fonts fas servir per trobar llocs, entitats, ... a visitar?
4. Qui s'encarrega de fer la reserva?
5. Contemples la possibilitat de fer sortides extra o canviar-ne una ja planificada?
Motius per programar una sortida
6. Creus que conèixer l'entorn proper pot ajudar els infants a identificar-se amb la comunitat?
7. Creus interessant programar visites a l'entorn proper?

QUADRE 4: Model d'entrevista + enquesta utilitzat. Font: elaboració pròpia, 2019

S'han entrevistat totes les persones (9) que ocupen el càrrec de tutor, des de P3 fins a 6è. Les dades quantitatives sobre les sortides s'han recollit a partir d'un formulari de valoració de diversos indicadors sobre aspectes com l'assessorament i formació al professorat, reserves, subvencions, espais i serveis...

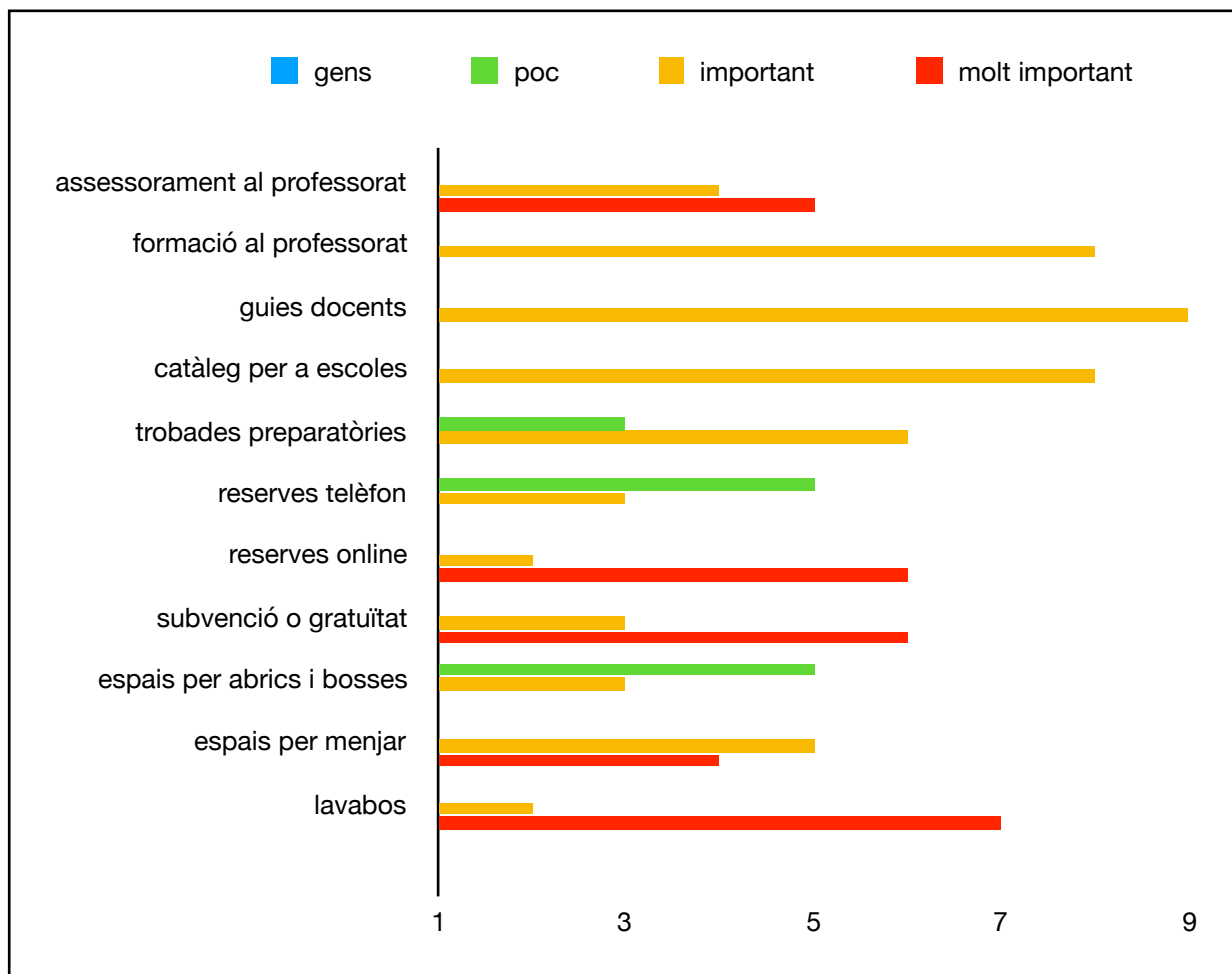
Les nou persones entrevistades coincideixen a dir que les guies docents són un element important a l'hora de decidir programar una sortida. La formació al professorat i disposar d'un catàleg únic d'entitats, serveis i patrimoni local per a les escoles és un indicador a tenir en compte ja que vuit de les nou persones entrevistades ho assenyalen com a element important. Seria interessant poder disposar d'un catàleg unificat amb totes les propostes del municipi, tasca que s'hauria de fer en xarxa a través de l'Ajuntament i en coordinació amb totes les entitats i associacions.

¹³ Fragments extrets del diari professional corresponents a setmana del 29 d'abril al 3 de maig del 2019.

Actualment el portal d'activitats i recursos educatius AIRE¹⁴ és un referent que compta amb més de 200 propostes organitzades en 13 temes però no contempla totes les possibilitats.

Els aspectes que més persones consideren poc important (5) són la possibilitat de realitzar la reserva per telèfon o la possibilitat de disposar espais destinats a desar les bosses i les jaquetes.

Aquest gràfic de barres mostra els resultats obtinguts:

QUADRE 5: Gràfic de barres sobre els aspectes més valorats de les sortides. Font: elaboració pròpia. 2019

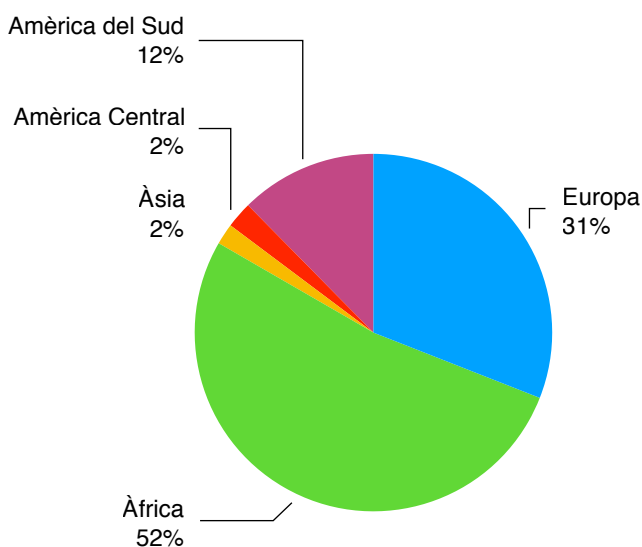
La gratuïtat o la possibilitat de demanar una subvenció per abaratir el preu de la sortida és un element considerat molt important pel 66,6% de persones entrevistades que sumat al 33,3% restant que ho valoren com a important, ens fan pensar que es tracta d'un indicador de pes a l'hora de decidir programar o no una sortida.

¹⁴ Programa AIRE: <http://www.aireigualada.cat/ca/sobre-aire-igualada.html>

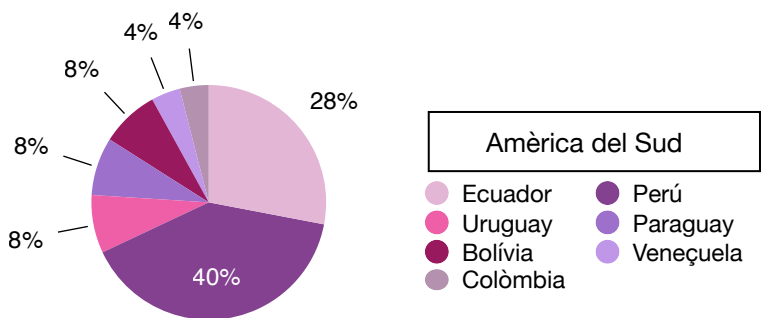
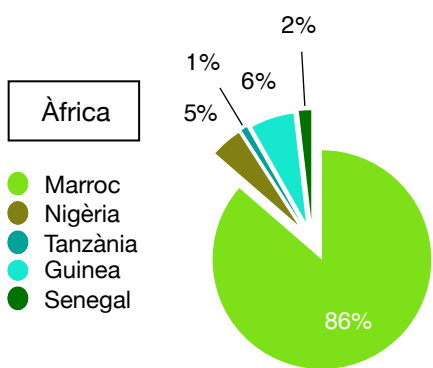
L'enquesta sobre usos lingüístics familiars busca relacionar la llengua familiar amb el grau d'integració a la comunitat d'acollida.

Resultat de l'enquesta a les FAMÍLIES per recollir dades sobre usos lingüístics:

ORÍGENS, per continent i país:

Només el 31% de les 209 persones entrevistades són d'origen europeu. Més de la meitat provenen d'Àfrica. Espanya és el país europeu majoritari (30,62%) acompanyat d'Ucraïna.

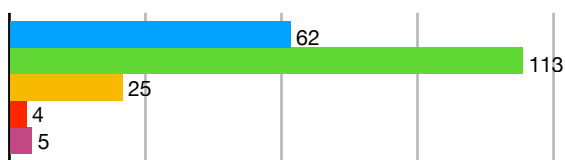

De les 209 famílies, 144 són originàries d'un país de fora d'Europa. D'aquestes, el 52% són de l'Àfrica. Predomina el Marroc amb un 86%, seguit, a molta distància, de Guinea amb el 6%, Nigèria amb el 5%, Senegal (2%) i Tanzània (1%).

Altres persones d'origen no europeu provenen d'Amèrica del Sud (14%) amb un predomini de nacionals del Perú amb un 40%, d'Amèrica Central (2%) en concret de República Dominicana i del Pakistan a l'Àsia (2%).

Les 209 persones enquestades manifesten que han viscut a Catalunya des de:

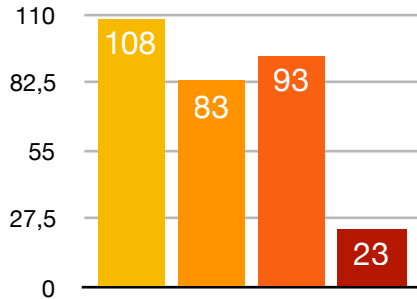
■ Sempre ■ Més de 10 anys ■ 5 a 10 anys ■ 2 a 5 anys ■ Menys de 2 anys

Gràfics sectorials i de barres sobre orígens familiars i temps de residència a Catalunya. Font: elaboració pròpia. 2019

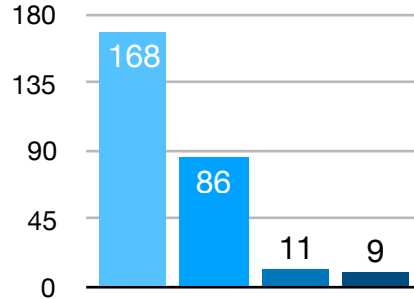
Coneixements de CATALÀ:

■ Llegir i escriure ■ Entendre i parlar
■ Entendre i NO parlar ■ Ni entendre ni parlar

Coneixements de CASTELLÀ:

■ Llegir i escriure ■ Entendre i parlar
■ Entendre i NO parlar ■ Ni entendre ni parlar

DESCRIPCIÓ DE LES DADES D'USOS LINGÜÍSTICS:

De les 209 persones que responen al qüestionari, una mica més de la meitat manifesten que llegeixen i escriuen en català. L'11% no parlen ni entenen la llengua catalana.

Pel que fa al castellà, el 80% d'enquestats el llegeix i l'escriu i només el 4% no el parla ni el comprèn.

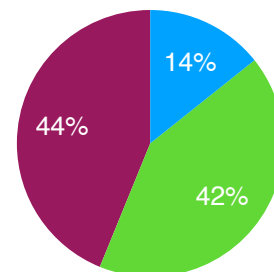
Pel que fa a la llengua d'ús habitual en l'entorn familiar, trobem que només el 14% de les famílies utilitzen el català enfront del 42% el castellà i el 44% altres llengües.

Com a dada extrema, trobem una família bilingüe català-francès i una altra anglès-català.

La llengua estrangera més parlada a les llars del nostre alumnat és l'àrab (58%). Altres llengües d'ús familiar són l'amazic (14%), l'anglès (8%), el fula i el francès, ambdues amb un 4% de parlants. Altres llengües estrangeres registrades com a maternes però d'ús minoritari (<2%) són el ioruba, l'urdú i el wòlof.

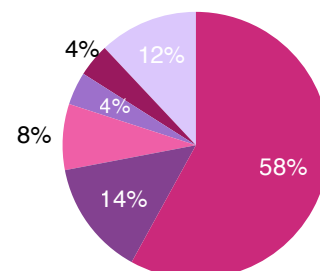
Utilització del català i castellà:

● Català ● Castellà ● Altres

Utilització d'altres llengües:

● Àrab ● Amazic ● Anglès
● Fula ● Francès ● Altres

6. Dissenyem el camí. Imaginem possibles escenaris, dificultats i solucions

Les accions que s'han seguit a posteriori de la recollida i anàlisi de dades surten dels acords presos a la trobada amb l'equip de treball celebrada el 28 de maig. Si bé la idea inicial del Pla consisteix a programar sortides i activitats per a tots els cursos de primària, la realitat és que s'acorda amb l'equip de treball començar per dissenyar i implementar una prova pilot que afecti només els cursos de 4t, 5è i 6è.

Durant la trobada es revisen blocs de continguts del Pla de millora (*Quadre 3 pàgina 4*) i es van prenent els acords següents:

- En relació amb la programació de les sortides:

Revisió dels documents de desplegament de les competències dels àmbits de coneixement del medi i digital. Es valora i acorda introduir competències de l'àmbit de llengua catalana.

S'acorda que només 6è farà sortides a l'entorn proper i també treballarà l'àmbit matemàtic.

- En relació amb la programació d'activitats relatives a les sortides:

Es consolida el tema per a aquesta primera edició pilot del Pla centrat en la figura d'en Gabriel Castellà i Raich i dona nom a l'escola.

S'acorda quin tipus d'activitat realitzarà cada curs sobre el personatge:

- A 4t prepararan una presentació per parlar de la seva professió i les aficions.
- A 5è inventaran un conte per ser representat sobre la seva vida i la família.
- A 6è organitzaran una ruta per Igualada conèixer espais relacionats amb ell.

- En relació amb l'aprofitament de les sortides

S'acorda que després de cada sortida l'alumnat de 6è omplirà la rúbrica d'autoavaluació i aprofitament de la sortida.

- En relació amb els aprenentatges dels infants:

S'acorda passar el mateix qüestionari dues vegades per poder mesurar si la proposta ha significat una millora en els aprenentatges. La primera vegada serà abans de començar la seqüència d'activitats i sortides i la segona en finalitzar-la.

Es dissenya el qüestionari model per mesurar els aprenentatges dels infants: *Conec la meva ciutat?* (*Quadre 6 pàgina 19*)

- En relació amb l'acte obert

S'estableix la data. El proper curs 2019-20 l'acte obert se celebrarà el dissabte 28 de setembre.

S'acorda començar amb un acte a l'escola en el qual es presentaran els treballs fets per 4t i 5è, es continuarà amb la ruta circular per la ciutat guiada per 6è i culminarà amb un sopar de celebració del 60è aniversari de la mort d'en Gabriel Castellà i el 10è aniversari del programa del PEE Violins i violoncel·ls¹⁵.

¹⁵ Projecte del Pla educatiu d'entorn Violins i violoncel·ls: <http://www.ecmmigualada.cat/oferta-educativa/oferta-externa/pla-educatiu-d-entorn>

NOM: _____ DATA: _____ CURS: _____

1. Sabries dir de què és aquest mapa? Mira-te'l amb calma i digues de què creus que és.

NOM: _____ DATA: _____ CURS: _____

2. Ara que ja has descobert d'on és aquest mapa, sabries situar algun lloc com ara l'escola o casa teva o el parc on vas a jugar? Escull tres colors i intenta assenyalar aquests tres llocs amb una creueta. Pinta cada quadrat del color corresponent i escriu al costat què representa:

_____ _____ _____

3. Quin camí seguiries per anar a peu des l'escola fins al local d'assaig dels Moixanguers d'Igualada? Agafa un color i assenjala el recorregut al plànol. Si vols, també pots escriure aquí sota el camí que faries (per quins carrers passaries, quines places o altres elements que coneguis).

4. Saps identificar elements patrimonials d'Igualada? Quins? Com els has conegut? Explica-ho aquí sota i si els saps situar al plànol, assenjala'ls.

5. Utilitzes algun servei o equipament fora de l'escola? Sabries dir-ne el nom? I l'adreça?

6. Ets membre d'alguna associació esportiva, cultural o de lleure? Quina? Quina activitat hi fas?

QUADRE 6: Qüestionari model: Conec la meva ciutat? Font: elaboració de l'equip de treball, 2019

7. Preparem l'aplicació de la proposta a l'escola. Revisem cada petit pas

Durant les dues trobades amb l'equip de treball i alguns mestres dels cursos de 4t, 5è i 6è corresponents a aquesta fase de treball, se segueixen els blocs de contingut del Pla de millora i es prenen els acords següents:

TROBADA - 3 DE JUNY - EQUIP DE TREBALL

- En relació amb la programació de les sortides:

S'acorda que a cada sortida hi anirà la mestra tutora i una persona de l'equip de treball.

- En relació amb la programació d'activitats relatives a les sortides:

S'acorda que **abans** de la sortida es farà la localització en un plànol, s'anticiparà vocabulari i què veuran, es parlarà de les normes d'ús instal·lació o equipament. Es farà una hipòtesi: temps/distància escola-espai a visitar i planificarà el millor recorregut.

S'acorda que **durant** la sortida hi haurà grups d'alumnes encarregats de recollir dades diverses: guia, fotografia, croquis, plànol, gravació, recorregut fet...

S'acorda que **després** de la sortida s'elaboraran materials per a l'acte obert: cartells, plànol ruta...

- En relació amb l'aprofitament de les sortides

S'acorda que a posteriori de la sortida els mestres realitzaran la valoració conjuntament utilitzant el document d'escola i la proposta d'ampliació d'aquest model dissenyat expressament pel Pla:

valoració de les sortides	1	2	3	4	COMENTARIS
preparació de la visita: contacte amb l'entitat, facilitat d'acordar tipologia activitats					
preparació dels educadors externs que guien					
relació amb el currículum					
bon ambient entre infants (còmodes)					
suport al professorat (materials, recursos, pautes...)					
participació i interacció infants					
qüestions pràctiques: wc, taquilles, espai per menjar					
varietat d'activitats durant la visita proporcionades per l'entitat visitada					
avaluació postvisita					

QUADRE 7: Proposta d'ampliació de la valoració de les sortides. Font: elaboració pròpia, 2019

TROBADA - 10 DE JUNY - EQUIP DE TREBALL + MESTRES DELS GRANS

- En relació amb la programació d'activitats relatives a les sortides:

Es revisa i aprova el buidat dels àmbits de medi i digital.

Es fa el buidat de l'àmbit de llengua i es comença a dissenyar la seqüència didàctica. Es preveu acabar-la durant l'estiu o a principi de setembre. Queda pendent seleccionar les dimensions i continguts de l'àmbit matemàtic que es treballaran només per a la programació específica de sisè.

- En relació als aprenentatges dels infants:

Es presenta el qüestionari *Conec la meva ciutat?* i s'explica que ha de servir per mesurar l'aprenentatge dels infants en relació sobretot amb l'àmbit de coneixement del medi.

S'acorda que es compararan els qüestionaris *Conec la meva ciutat?* realitzats pels infants abans i després de les activitats i sortides de la prova pilot del Pla.

- En relació amb l'acte obert

S'estableix que s'ajustaran les produccions de cada curs de manera que segueixin els criteris de format i estil pactats.

8. Valorem la feina feta i l'ajustem a la realitat viscuda

Arribats a final de curs és el moment d'avaluar el procés de treball, la implantació i la continuïtat del Pla de millora. Tal com hem esmentat en apartats anteriors, la prova pilot d'aquest projecte es durà a terme el proper setembre del curs 2019-20, per tant haurem d'esperar fins aleshores per valorar com ha anat la millora de la pràctica educativa i quina incidència hi ha hagut en els aprenentatges dels infants.

El que sí que podem fer en aquest moment és valorar quins aspectes del **procés de treball conjunt** han afavorit la implementació de les millores. Durant l'última trobada del grup de treball del curs 2018-19 que tindrà lloc l'última setmana de juny, utilitzarem el qüestionari autovaloratiu dissenyat expressament per a aquesta finalitat i a posteriori en comentarem els resultats.

PROCÉS DE TREBALL I TREBALL CONJUNT	1	2	3	4	COMENTARIS
Dinàmica de les reunions					
Arribada al consens					
Utilitat dels instruments de recollida					
Adequació dels documents analitzats (CA i CPE)					
Tasques realitzades a la Fase I					
Tasques realitzades a la Fase II					
Tasques realitzades a la Fase III					
Tasques realitzades a la Fase IV					
Tasques realitzades a la Fase V					
Has treballat en equip amb comoditat?					
La tasca de la coordinadora					

QUADRE 8: Qüestionari autovaloratiu del procés de treball i treball conjunt. Font: elaboració pròpia, 2019

En relació als **blocs de continguts** del Pla de millora que avaluarem el curs vinent, preveiem respondre les preguntes següents:

- En relació amb la programació de les sortides:

Hem pogut fer totes les sortides? Es podria eliminar/substituir alguna sortida? Es podria millorar la relació dels objectius del projecte amb les sortides i l'acte obert?

- En relació amb la programació de les activitats relatives a les sortides:

Hem aconseguit definir una manera comuna de treballar les activitats relatives a les sortides?

- En relació amb l'aprofitament de les sortides:

Notem una millora en el comportament dels infants durant les sortides? Els infants saben explicar trets específics de la seva ciutat: descriure itineraris per anar des de l'escola fins a associacions, entitats d'oci i lleure, serveis, museus, places...?

- En relació amb els aprenentatges dels infants:

En quin grau les sortides, les activitats i l'acte obert han ajudat a fer que els infants poguessin resoldre les activitats de recollida d'aprenentatges recollides?

Les activitats de recollida d'aprenentatges han servit per mesurar si el Pla de millora ha significat una millora específica pel que fa als continguts i competències escollits dels àmbits relacionats amb el Pla?

- En relació amb els actes oberts que organitza o se celebren a l'escola:

Quina acollida ha tingut l'acte obert? Quins percentatge de participants està vinculat a l'escola i quin és extern? Com s'han assabentat de l'acte obert? Com es valora l'acte obert?

Es preveu l'augment de visites de famílies no novingudes durant les jornades de portes obertes?

Com podem comprovar si la matriculació de famílies no novingudes té relació amb la realització d'actes oberts?

Pel que fa als **acords de continuïtat** de la proposta ens plantejem abordar aquests aspectes:

- En relació amb la programació de les sortides:

Ampliar la participació a tota la comunitat de grans.

- En relació amb la programació de les activitats relatives a les sortides:

Incloure les sessions de les activitats posteriors a la programació de Treball Globalitzat que ja es fan a l'escola (2 sessions de 120 minuts i dues de 60) i estendre la durada del projecte a un trimestre.

- En relació amb l'aprofitament de les sortides:

Fer un seguiment de la vinculació a una entitat o associació local fora del barri per part dels infants de l'escola (ludoteca, club lectura, club esportiu...).

- En relació amb els aprenentatges dels infants:

Revisar l'abast de competències i continguts, modificar-los, ampliar-los o eliminar-los si cal, ja sigui dels àmbits seleccionats o d'altres.

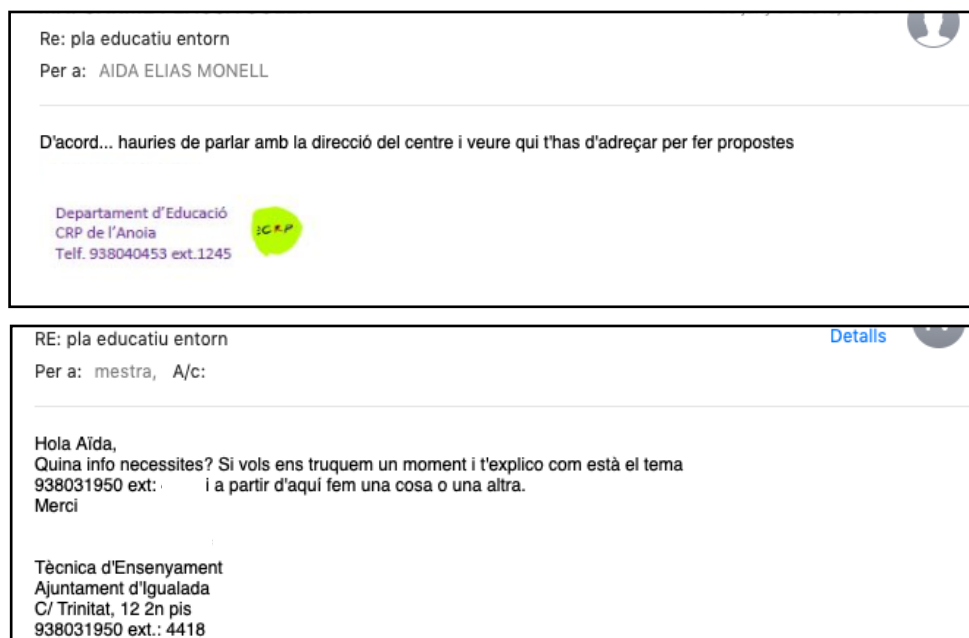
- En relació amb els actes oberts que organitza o se celebren a l'escola:

Escollir la temàtica de l'acte obert pels dos propers cursos i definir d'aquesta manera el tema del projecte a desenvolupar. Per exemple: descoberta d'un espai natural, cursa urbana d'orientació, ruta pels parcs i places, gimcana fotogràfica, passejada modernista...

Una altra tasca realitzada que no estava prevista al Pla de millora però que val la pena mencionar en aquest apartat de l'article, és la decisió de buscar informació més detallada sobre el Pla educatiu d'entorn d'Igualada.

Com que a la web del Departament no hi apareix gaire informació sobre el PEE d'Igualada [...] començo per demanar a la directora de l'escola i també companya del pla si em pot passar informació sobre els projectes del PEE [...] Em fa arribar un document [...] de cada proposta del PEE amb implicació directa a l'escola. Hi ha dades econòmiques, objectius, a qui va dirigit, coordinadors, responsables. Paral·lelament, escric al CRP de l'Anoia i a la Tècnica d'Ensenyament de l'Ajuntament d'Igualada [...] L'objectiu és aconseguir informació general del PEE així com quines propostes estan actives¹⁶.

Les respostes obtingudes obren les portes a poder plantejar una nova proposta per ser inclosa dins el PEE¹⁷.

¹⁶ Fragments extrets del diari professional corresponents de finals de maig del 2019.

¹⁷ Captures de pantalla de converses per correu electrònic sobre el Pla Educatiu d'Entorn i la possibilitat d'afegir-hi una proposta.

9. Reflexions finals

El fet d'haver començat a treballar amb el Pla de millora des de la vessant més pràctica, i per tant d'aplicació directa al centre escolar, en paral·lel a la redacció d'aquest article ha suposat haver de ser capaç de separar dues realitats que avancen en òrbites adjacents.

A mesura que m'anava endinsant en la lectura de les referències bibliogràfiques anava comprenent que, per més que com a docents programem sortides a l'entorn proper amb la intenció de donar a conèixer la xarxa local d'oci i lleure als infants de famílies nouvingudes (o qualsevol altre finalitat), segurament l'únic que aconseguirem és afavorir el desenvolupament d'aquelles competències que hàgim inclòs en la seqüència didàctica, extretes del marc normatiu vigent; però difícilment podrem incidir en la construcció de la identitat dels infants, perquè tal com deia Areny (2010) perquè això passi és imprescindible establir situacions d'interacció que permetin crear xarxes socials afectives amb la cultura d'acollida.

Les sortides escolars sí que poden ser, per una banda, el pretext per oferir als infants experiències riques que els permetin imaginar-se com a persones capaces de participar, de dir coses (Novella, 2010) tal com demostren les experiències del projecte de geolocalització del programa d'mSchools o el programa Apadrinem el nostre patrimoni, ambdós referenciats en apartats anteriors. Per l'altra, si aconseguim que, a partir de l'experiència positiva de les sortides i les activitats que es realitzin a l'escola, infants, joves i famílies nouvingudes es vinculin de forma regular a les activitats d'oci i temps lliure organitzades i gestionades pel teixit associatiu local, facilitarem la convivència intercultural i afavorirem la integració (Funes, J. i Essomba M.A., 2004, 2008).

En el cas concret de l'escola Gabriel Castellà, que compta amb una participació familiar baixa, una de les tasques que tenim com a docents per donar més força a aquest projecte de millora, és la de construir vincles de qualitat entre docents i progenitors (Collet i Tort, 2011) i una manera de fer-ho és buscant maneres variades i atractives que convidin les famílies a implicar-se (Monceau, G. 2009, 2011, citat per Collet i Tort, 2011, p 20) i aconseguir que s'interessin i vegin la importància de participar en el teixit associatiu de la ciutat i en d'altres projectes que es duen a terme a l'escola. Havent après que la situació poc estable de moltes famílies nouvingudes és un aspecte poc favorable de cara a la integració (Vilà, 2014) cal vetllar per establir ajudes perquè els infants puguin accedir i participar a les activitats que tenen lloc fora del seu entorn cultural proper i garantir que en certa mesura la relació entre famílies i entorn sigui econòmicament sostenible.

Si em centro a reflexionar sobre la vessant pràctica i d'aplicació real que ha tingut aquesta proposta al centre educatiu al qual treballa, veig que després d'explicar la proposta de millora al claustre, notar com era rebuda, respondre a dubtes, rebre una valoració positiva per part de les companyes, malgrat valorar que no era el millor moment per tirar-la endavant atès que érem a mig curs i, finalment obtenir la resposta d'una sola persona que es brindava a voler treballar conjuntament per desenvolupar-la i aplicar-la a l'escola, ha fet que m'adonés que implementar millores, malgrat estar ben fonamentades, no és una cosa que es pugui fer d'un curs per l'altre.

És cert que l'equip directiu ha donat suport a la proposta, però fa falta incidir en la cultura d'escola i el lideratge distribuït per avançar amb pas ferm cap a una escola oberta i plural.

Aquest projecte de millora m'ha proporcionat arguments suficients per poder seguir avançant en

en la complexa tasca d'acollida, acomodació i integració de persones nouvingudes des de l'escola, entenent el centre escolar com a un primer espai d'interacció però no l'únic ni el més significatiu. Vincular les propostes escolars amb la xarxa de recursos municipals d'oci i de lleure disponibles i fomentar la participació de les famílies és una garantia cap a l'èxit escolar dels infants. Elaborar una proposta i aconseguir integrar-la al Pla educatiu d'entorn és un repte que em plantejo de cara al futur per seguir evolucionant amb la idea inicial d'aquest projecte.

Referències bibliogràfiques:

Areny Cirilo, M. D. (2007) L'acomodació de la població amazigòfona a Catalunya. Revista de Llengua i dret. Disponible a: <http://0-search.ebscohost.com.catalog.uoc.edu/login.aspx?direct=true&db=edsvlx&AN=edsvlx.66990229&site=eds-live>

Areny Cirilo, M. D. (2010) Les xarxes socials entre iguals: element clau d'identificació amb la societat d'acollida. *Llengua, Societat i Comunicació*, 8, 33-53. Universitat de Barcelona. Recuperat de: <https://www.raco.cat/index.php/LSC/article/view/206205/274742>

Collet, J., Tort, A. (2011) Famílies, escola i èxit. Millorar els vincles per millorar els resultats. Recuperat de: <https://www.fbofill.cat/sites/default/files/555.pdf>

Essomba, M. A (2008). Procesos y dinámicas de construcción identitaria entre adolescentes inmigrados. Hacia una política educativa y cultural del reconocimiento. *Revista de Educación*, 346. Mayo-agosto 2008, pp. 217-243 Recuperat de: http://www.revistaeducacion.mec.es/re346/re346_08.pdf

Funes, J., Essomba, M.A. (2004) Elements de debat, conclusions i propostes. Dins Besalú, X., Climent T. (2004), *Construint identitats: Espais i processos de socialització dels joves d'origen immigrat*. Recuperat de: <https://www.fbofill.cat/sites/default/files/387.pdf>

Novella Cámara, A. M. (2010) Ciutat, escola i participació infantil: avaluació i innovacions del projecte "La participació dels infants a la ciutat". *Temps d'educació*, 38, 205-226. Universitat de Barcelona. Recuperat de: <http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/33456/1/598216.pdf>

Lago, J. R., & Onrubia, J. (2011) "Un modelo de asesoramiento para la mejora de las prácticas educativas". En: Martín, E. & Onrubia, J. (Coords). Orientación educativa y procesos de innovación y mejora de la enseñanza en la educación secundaria (volumen III) p. 11-32. Barcelona. ISBN 978-84-9980-084-4

Romero-Ariza, M. (2014) Uniendo investigación, política y prácticas educativas: DBR, desafíos y oportunidades. Article recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4934661>

Vilà, R. (coord) et alt. (2014). La integració de la joventut d'origen estranger a Catalunya: la visió dels joves i dels agents socioeducatius. A: *Recerca i immigració IV*. Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar i Família. Col. "Ciutadania i immigració", núm 10. Recuperat de: <http://>

treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/coleccions/ciutadania_i_immigracio/11recercaimmgracio6/recerca_immigracio_sis.pdf

Bibliografia de consulta:

Ballestín González, B. (2017) Infants i joves d'origen immigrant a Catalunya. Un estat de la qüestió socioeducativa. p. 169-200. Fundació Jaume Bofill. Recuperat de: https://www.fbofill.cat/sites/default/files/Estatquestio_Documenttreball_30_BeaBallestin_300317.pdf

Batllori Obiols, R. (2006). *Una aproximació al coneixement del medi natural, social i cultural de l'educació primària a partir de la comprensió de la diversitat i la pluri-identitat. (Bachelor Thesis, Universitat de Girona, Catalunya)* Recuperat de: <https://recercat.cat/bitstream/handle/2072/1766/2004ARIE00035.pdf?sequence=1>

Carleton-Hug, A., Hug, J.W. (2010). Challenges and opportunities for evaluating environmental education programs. *Evaluation and Program Planning*, 33, 159-164. Recuperat de: http://tzyy-ling.ukn.edu.tw/assignments/upload_seminar99/upload/e10014006.1.pdf

Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Comunitat. Plans Educatius d'Entorn. http://xtec.gencat.cat/ca/comunitat/entorn_pee/

González Mediel, O (2008) *Cap a un currículum intercultural a Primària. La investigació-acció com a metodologia i la cançó com a desencadenant del canvi.* (TDX UB, Catalunya)

Loran, M (2014) *Estudi qualitatiu. Sortides a museus i espais patrimonials: procés de decisió, percepcions i preferències de les escoles.* Consultat al desembre 2018 de: <https://cercles.diba.cat/documentsdigitals/pdf/E150257.pdf> Segment informatiu: capítol 7.1. Pàgines 44 a 50

Pérez, R. (2000). La evaluación de programas educativos: conceptos básicos, planteamientos generales y problemática. *Revista de Investigación Educativa*, vol. 18, (2), 261-287.

Ticó Gil, M. (2017). *Redisseny de l'àrea de medi natural: flipped classroom i connectivisme a l'educació primària. (Treball Final de Màster, Universitat Oberta de Catalunya, Catalunya).* Recuperat de: <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/60645/7/mticogTFM0117memòria.pdf>